

Natur og vandmiljø, Økonomi og ledelse

Hvordan naturen kan genskabes med naturgenopretningstiltag

I Tyskland har man valgt at sætte alt ind for at bevare de sidste bestande af sjældne planter og den biodiversitet der er tilknyttet dem. Programmer og regler for dyrkning og udplantning af vilde blomster danner grundlaget for effektiv naturgenopretning.

Viden om

Antal sidebesøg: 46

I Schleswig-Holstein viser Stiftung Naturschutz vejen på 40.000 ha naturarealer

I 1978 blev Stiftung Naturschutz i Schleswig-Holstein grundlagt ved oprettelsen af en naturbevarelseslov og en dertilhørende fond til opkøb og forvaltning af den fælles naturarv i den Nordtyske delstat. Over de sidste omtrent 40 år har fonden løbende opkøbt de mest bevaringsværdige naturarealer, og i dag tæller fondens arealer knap 40.000 ha svarende til omkring 2% af arealet i delstaten.

Fondens mange arealer tæller en del områder af varierende størrelse med hver deres projektplan, forvaltning og samarbejdspartnere. Selvom der i forvaltningen af hvert enkelt område tages udgangspunkt i de individuelle forhold, så er der generelle tiltag og fremgangsmåder der går igen. F.eks. inviteres lokale dyreholdere ofte til at stå for forvaltningen hvor helårsgræsning med robuste racer som Galloway kvæg og Konik heste prioriteres. Herudover så har fonden gode erfaringer med en lang række af genopretningstiltag på tidligere landbrugsarealer:

- Anlæggelse af lysåbne vandhuller, som etableres ved at skrabe topjorden af i lavninger
- Lukning af dræn så overfladevandet føres tilbage til landskabet
- Næringsstoffer fjernes ved at afskrabe topjorden på dele af arealerne
- Sten lægges tilbage i landskabet enten som spredte stengrupper eller som stendiger
- Opvækst af spredte træer og buske tillades
- Udsåning og udplantning af vilde planter

Fondens store portefølje af aktiviteter og tiltag til genopretning af de naturlige forhold og processer er bygget på mange års erfaring og kan følges i forskellige stadier på mange af fondens arealer. Fra nyetablerede vandhuller til 10 år gamle forsøg med flytning af tørv og rydninger til etablering af lysåbne overdrev og ekstensiv helårsgræsning over de sidste 20 år.

Studietur i Nordtyskland

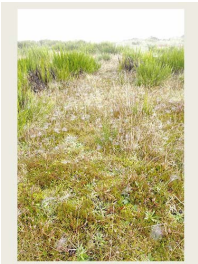
SEGES Natur besøgte d. 28. og 29. september Stiftung Naturschutz Schleswig-Holstein og Blütenmeer GmbH for at lære mere om naturgenopretning.

Turen bød på rundvisning i flere naturområder hvor resultaterne af flere års tiltag for at genoprette og forvalte den lokale natur kunne iagttages. Herudover blev der besøgt lokaliteter hvor opformering af nøglearter og truede arter var sat i system så den naturlige spredning kunne assisteres i genoprettede naturområder.

1 Et informationsskilt markerer en af indgangene til et sandet overdrev på omkring 250 hektar hvor flere forskellige genopretningstiltag er blevet gennemført. I 20 år har der været helårsgræssende kvæg og heste på arealet, som ligger bynært og har mange gæster.

2 Jorden er dækket af krybende urter, lyng og mosser der hvor topjorden er skrabet af og arealet har været plantet til efter rydning af en granplantage.

3 Robuste kvægracer - her et par hvide Galloway - græsser overdrevet året rundt for at fremme blomsterne og forhindrer at buske og træer får overtaget.

4 Et område er fornyeligt ryddet for gran og nogle af stubbene er efterladt for at skabe variation i landskabet og levesteder for andre organismer, blandt andet vedboende svampe og mosser som det kan ses her.

5 Råjorden er her blotlagt i forbindelse med at der er skrabet jord fri ved anlæggelsen af et vandhul. Der er forhåbninger om at nærliggende bestande af strandtudser og løvfrøer med tiden vil indtage vandhullet.

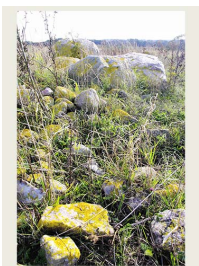

6 Et træ er næsten gået helt ud som følge af lukning af et dræn. Både vand og døde træer bidrager med levesteder til arter, der har det svært i naturen.

Indsamling, opformering og udsåning/-plantning af mere end 60 regionale arter

Uagtet hvor mange genopretningstiltag der foretages på de enkelte arealer, så er biodiversitetens genkomst begrænset af, hvor hurtigt arterne spreder sig til arealerne. Man kan således genskabe de mest optimale betingelser for en artsrig natur, blot at se arealet vokse til i almindelige og dominerende arter. Hvis først et område er helt dækket af almindelige arter, er det svært for andre arter at indvandre, da de arter der kommer først, har en konkurrencefordel. Fondens løsning herpå er at udså de mest relevante arter, der ikke selv kan finde vej. Det gælder specielt de arter som historisk set har været til stede i de pågældende naturområder og som enten har en stor betydning for økosystemet eller som i sig selv er særligt bevaringsværdige.

Indsamling, opformering og udsåning styres af et regelsæt, der skal sikre at den genetiske variation og tilpasning til lokale forhold bevares. Hele Tyskland er delt op i 22 biogeografiske regioner hvori planter og frø med tilladelse fra de relevante myndigheder kan flyttes rundt. Der er ligeledes regler for hvor gamle planterne må blive og i hvor mange generationer de må dyrkes, inden de skal erstattes af nye individer fra frø/planter indsamlet i naturen.

7 De store sten er så vidt muligt bragt tilbage i området hvor de som

her skaber et unikt levested for krybdyr som markfirbenet og de farvestrålende laver der vokser på stenenes glatte overflader.

8 Fundet af den sjældne korn-riderspore, vakte stor glæde. Den enårige plante er ved at etablere sig på de genoprettede arealer, der for få år siden var dyrkede marker.

9 Almindelig Stedmoderblomst vokser i rækker på en mark. Frøene høstes og plantes ud i de mest relevante naturområder som led i de enkelte naturgenopretningsprojekter.

10 Her ses den farverige Bakke-Nellike. Enkelte moderplanter vokser i bunker og frøene kan høstes i flere år før de enkelte planter må bukkes under og erstattes af nye.

11 Nogle planter, såsom Stor Knøpurt har behov for meget specifikke vilkår når de opformerer sig til store moderplanter. Frøene fra Stor Knøpurt høstes manuelt flere gange årligt da de modnes på forskellige tidspunkter.

12 Efter høst af frø foregår der et omfattende arbejde med tørring, sortering og oprensning af frøene så de får den højeste renhedsgrad og nemmest kan plantes ud når der er behov for det. Frø deles på tværs af virksomheder og faciliteterne her indeholder blandt andet et stort arkiv med tørrede frø af nøglearter og truede arter.

Opformering af frø foregår hos private firmaer

For at imødekomme behovet for frø har flere private firmaer og landmænd specialiseret sig i at dyrke de vilde planter og sælge frø til udsåning i forskellige projekter. Der er stor forskel på hvor lette planterne er at dyrke og opformere, og for at sikre et stort udvalg af arter, har fonden stiftet Blüthenmeer GmbH, som er et firma, der har som formål at indsamle, opformere og udså/-plante de mest specialiserede og eftertragtede arter, der ikke kan skaffes ad andre veje. I dag har Blüthenmeer mere end 60 forskellige vilde arter i deres sortiment.

Blüthenmeer og andre virksomheder hvor de vilde planter opformerer må benytte specielt udviklede metoder og værktøjer. Der er stor forskel på hvordan de forskellige planters frø kan høstes og på hvilke tidspunkter af året. For nogle af arterne er den eneste løsning manuel indsamling. Når frøene er indsamlet, skal de tørres og renses op for at ende med en renhed og form, der gør udsåning mulig. Igen et arbejde der er forskelligt fra art til art og, som ofte må foregå ved håndkraft. Derfor er der også en høj pris på frøene fra de vilde planter.

En af de udplantnings strategier, man i det Nordtyske har særlig gode erfaringer med, i naturgenopretningsprojekter er at gøre brug af planter fra slægten Skjaller. Skjallere snylter på græsrodde og mindsker den konkurrencefordel, som græsserne ellers ville have når næringsrige landbrugsarealer udlægges til natur. Når arealerne samtidig forvaltes med græssende dyr, der går ude året rundt i lave tætheder forstærkes effekten af at udså skjallere og når græssernes dominans mindskes, skabes der plads til at mange forskellige arter af blomstrende urter, som danner grundlag for en høj biodiversitet med mange insekter, fugle, padder mv.

Kan vi bruge de tyske erfaringer til at komme godt fra start?

I Danmark kommer genopretning af natur til at fylde mere i de kommende år, når EU's biodiversitetsstrategi skal implementeres. Som en del af strategien, er der bl.a. en genopretningsplan for naturen på vej fra EU. Det er derfor relevant at indsamle gode erfaringer, så man sikrer at de naturområder der udlægges reelt, bliver til gode levesteder for de arter der er i tilbagegang i naturen. Der er ikke en stor tradition for at arbejde

med udsåning og opformering af vilde arter i dansk naturforvaltning, men erfaringer viser, at det kan give gode resultater. For at undgå at ødelægge de vilde arters genetisk variation og tilpasning til lokale forhold, er det er dog afgørende, at der er styr på, hvor frøene fra vilde planter kommer fra og hvordan de dyrkes.

Emneord

[Indsatser for insekter](#)

[Indsatser på bedriften](#)

[Natur og biodiversitet](#)

[+1](#)

Natur og vandmiljø

Tema: Biodiversitet og naturforvaltning

Find nyeste viden, inspiration og anbefalinger til, hvordan du forvalter naturen og biodiversiteten bedst muligt og på samme tid tilgodeser en bæredygtig landbrugsproduktion.

Publiceret: 14. oktober 2022

Opdateret: 14. oktober 2022

Vil du vide mere?

Frederik Forsberg

Naturkonsulent

SEGES

fkfg@seges.dk

+45 2311 9008

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S

Tlf. 8740 5000

Agro Food Park 15

Fax. 8740 5010

8200 Aarhus N

Email info@seges.dk

